

خواب آشفته ساواکی پیر

درباره محکومیت پرویز ثابتی

آرش ملکی

پژوهشگر حقوق بین‌الملل

ماجرای دادخواهی سه تن از محکومان سیاسی-امنیتی پیش از انقلاب علیه پرویز ثابتی، از مقامات ارشد ساواک، چندی قبل بازتاب قابل توجهی در فضای رسانه‌ای کشور داشت و مطابق معمول هر پدیده اجتماعی به ابزار مجادله میان گروه‌های سیاسی گوناگون بدل شد. طیف برانداز حامی پهلوی ثالث بر آن شدند با «سیاست سکوت» از هر واکنشی بپرهیزند، و پروژه سیاسی خود را از ترکش‌های احتمالی این دادرسی مصون بدارند. از سوی دیگر، نیروهای سیاسی پوزیسین هم‌تمرکز خود را روی مسئولیت‌ثابتی در ساواک قرار داده، و کوشیدند بیندین رضا پهلوی و پرسونای قسی‌القلب و مرموز ثابتی هویتی واحد خلق کنند. حال آنکه نه سکوت مغفلهانه پهلوی پرستان، و نه یکسان انگاری «اتهام شکنجه» با «احراز شکنجه»، در نهایت بیش از یک کنش سیاسی مبتدل نبودند.

لیکن این رویداد از نظر حقوقی یک ویژگی مهم داشت: این که برای نخستین مرتبه در چهل و شش سال اخیر، اتهام ارتکاب شکنجه در دوره پهلوی علیه مخالفان سیاسی توسط یک محکمه بی طرف مورد رسیدگی قرار می گرفت، و این فرصت برای طرفین فراهم شد که مختصری از کارنامه امنیتی آن دوران در چارچوب یک نگاه حقوقی (و نه نگاه سیاسی مبتنی بر صفر و صد) ارزیابی شود.

به تاریخ ۱۲ اوت سال جاری میلادی، دادگاه ناحیه ایالات متحده در ایالت میانی فلوریدا (شعبه اورلاندو) پس از شش ماه رسیدگی در پرونده «جان دو علیه پرویز ثابتی» به صدور رای نیمه نهایی (Order) مبادرت ورزید. منظور از رای نیمه‌نهایی سندی است که بر اساس آن بخشی از پرونده مشمول قطعیت قضایی شده، و بخشی دیگر همچنان در مدار رسیدگی باقی می‌ماند. شایسته است اشاره شود که ایالات متحده بر خود را در دو نظام قضایی موازی است و غیر از محاکم دولت فدرال که بر اساس قوانین فدرال (قوانین مصوب کنگره ایالات متحده که توسط رئیس جمهور امضا می‌شوند) به دادرسی اشتغال دارند، هر ایالت هم نظام قضایی مستقل خود را دارد که بر اساس قوانین مصوب قوه مقننه همان ایالت به دادگستری می‌پردازد. به منظور تحقق دادرسی عادلانه، در هر دو نظام قضایی سه مرحله رسیدگی (بدوی، تجدیدنظرخواهی و فرجام‌خواهی) پیش‌بینی شده است. از آنجا که اتهام ثابتی مبتنی بر یک قانون فدرال (قانون شکنجه اتباع بیگانه) بود، شعبه‌ای از محاکم بدوی فدرال آن را مورد رسیدگی قرار داد. همچنین در مواجهه با علنی

بودن رسیدگی در نظام قضایی غرب و انتشار عمومی اوراق قضایی، متداول است که خواهان بتواند هویت خود را مخفی نگاه دارد. به این ترتیب خواهان‌ها در این پرونده با نام ساختگی «جان دو» خطاب قرار گرفته‌اند. در شماره ۷۵۴ از روزنامه هم‌میهن ذیل مطلبی با عنوان «محاکمه ساواک: نگاهی به پرونده دادخواهی علیه پرویز ثابتی» درباره شکوایثه و جزئیات آن نوشتم و مدعای خواهان‌ها را زیر ذره‌بین گذاشتم. اکنون که رای نیمه‌نهایی در مرحله بدوی صادره شده، بررسی این سند جدید مکمل خواهد بود.

قاضی گریگوری پرسنل (که از قضات منصوب در زمان زعامت بیل کلینتون است) در بررسی اجمالی مدعای خواهان‌ها را قابل قبول دانسته، و درخواست خواننده مبنی بر توقف رسیدگی در آغاز دادرسی را مردود اعلام می‌کند. اتهامات سه‌گانه خواهان‌ها در قبال مسئولیت ثانویه ثابتی شامل «مشارکت و معاونت در شکنجه»، «توطئه برای شکنجه مخالفان سیاسی» و «مسئولیت ناشی از امریت» است که دادگاه بر اساس ادله ارائه‌شده از سوی شکات مسئولیت خوانده را در هر سه مورد احراز می‌کند. در مورد ادعای «مشارکت و معاونت در شکنجه»، قاضی گزارش‌های کمیسیون بین‌المللی حقوق‌دانان (به سال ۱۹۷۶) و سازمان مرکزی اطلاعات ایالات متحده (سیا) را مورد استناد قرار داده، و اختیارات ثابتی برای نقش آفرینی را وافی می‌داند. ادعای «توطئه برای شکنجه مخالفان سیاسی» هم از رهگذر ارتباط ثابتی و سایر کارگزاران ساواک در توسل به شکنجه برای سرکوب پذیرفته شده؛ و ادعای «مسئولیت ناشی از امریت» هم در چارچوب معیار کنترل مؤثر مقبول دانسته می‌شود. علاوه بر این موارد، دادگاه با استناد به مفقودالاتی بودن ثابتی و فقدان امکان دادخواهی علیه او ادعای ثابتی مبنی بر سقوط مسئولیت در اثر مرور زمان را عجالتاً مردود دانست. لیکن بر اساس دکترین هزینه عادلانه (Equitable Tolling) صدور رای پایانی به ژانویه ۲۰۲۶ موکول شده است.

در نهایت، به نظر می‌رسد در پرتو احتمال بالای عدم تغییر ماهوی این رای، و با سرسختی که از ثابتی سراغ داریم، پرونده به دادگاه عالی ایالات متحده برود. در رویه دیوان عالی نمونه‌ای کاملاً مشابه مورد اخیر وجود ندارد؛ لیکن این محکمه در پرونده کیوبل علیه رویال داچ پترولیوم به عدم ارتباط میان قانون نامبرده و نقض حقوق بین‌الملل در خاک دولت بیگانه رای داد. در نتیجه، اگر ثابتی پرونده را به دادگاه عالی ببرد هر نوع استناد به قواعد مندرج در اسناد بین‌المللی حقوق بشر شانس موفقیت خواهان‌های پرونده فعلی را تقلیل می‌دهد.

اکنون باید منتظر آخرین تلاش وکلای طرفین، و صدور رای واپسین باشیم. این دادخواهی، مؤید استقلال قوه قضائیه در ایالات متحده، و اهمیتی است که برای مقابله با بی‌کیفرمانی در آن دیار تعریف شده است. ورنه باید بر اساس عقاید سفت و سخت تندروهای داخلی، قربایت با ایران در زمان پهلوی از سوی دادگاه مطلق نظر قرار گرفته، و رای به نفع ثابتی (که قطعاً شهروند ایالات متحده نیز هست و به جمهوری اسلامی چسبندگی ندارد) صادر می‌شد؛ حال آنکه چنین نشد. به فرموده حافظ: دور فلکی یکسره بر مئذِجِ عدل است / خوش باش که ظالم بُنُرد راه به منزل.

گزارش ۲

دیدارهای فشرده لاریجانی در بیروت

گروه خبر: دبیر شورای عالی امنیت ملی نخستین سفر منطقه‌ای خود را با حضور در لبنان به پایان رساند و روز پنجشنبه به تهران بازگشت. علی لاریجانی که از بغداد به بیروت رفت، در لبنان با رئیس جمهور، رئیس مجلس، نخست‌وزیر و دبیرکل حزب الله لبنان دیدار کرد. او گفت وگویی با شبکه‌ها المیادین داشت، به زیارت مزار سیدحسن نصرالله رفت و در جلسه‌ای با حضور نخبگان وشخصیت‌های لبنانی و فلسطینی در سفارت ایران در بیروت نیز شرکت کرد. لاریجانی چهارشنبه وارد فرودگاه بیروت شد و مورد استقبال سفیر ایران در لبنان، دو نماینده مجلس و همچنین سخنگوی وزارت خارجه این کشور قرار گرفت. دبیر شورای عالی امنیت ملی هنگام خروج از فرودگاه، با حضور هواداران حزب‌الله لبنان نیز روبرو شد. لاریجانی پس از ورود به بیروت، گفت: «یک پیوستگی بین فرهنگ ایرانی و لبنانی وجود دارد که به همین دلیل یک دل‌بستگی بین دو ملت به وجود آمده است و اگر روزی ملت لبنان در رنج باشند این درد را ما در ایران هم حس می‌کنیم. ما در همه شرایط در کنار مردم لبنان خواهیم بود.»

دیدار بارئیس جمهور لبنان

دبیر شورای عالی امنیت ملی ابتدا با جوزف عون، رئیس جمهور لبنان در محل کاخ بعیدا دیدار و گفت‌وگو کرد. بر اساس گزارش رسانه لبنانی العهد «عون به لاریجانی تاکید کرد که ما خواهان دوستی میان لبنان و ایران هستیم، دوستی‌ای که تنها از طریق یک طایفه یا عنصر لبنانی نباشد، بلکه دوستی با همه لبنانی‌ها باشد. در بخش دیگری از گزارش العهد آمده است: «لاریجانی هم بار دیگر بر موضع کشورش مبنی بر حمایت از دولت لبنان و تصمیماتی که از سوی نهادهای قانونی لبنان گرفته می‌شود، تاکید کرد. لاریجانی تصریح کرد که کشورش حتی به اندازه ذره‌ای تمایل ندارد در دوستی یا روابطش با دولت و ملت لبنان خدشه‌ای وارد شود.» بر اساس گزارش ای منبع لبنانی، عون با تاکید بر اینکه دولت و نیروهای مسلح مسئول امنیت تمام لبنانی‌ها هستند، اظهار داشت: «چالش‌هایی که از سمت رژیم اسرائیل ایجاد می‌شود، چالش‌هایی است که همه لبنانی‌ها و نه یک طیف و طایفه خاص را هدف قرار می‌دهد.»

حواشی پس از دیدار بارئیس مجلس

لاریجانی با بنیه بری، رئیس پارلمان لبنان و رهبر جنبش امل نیز دیدار کرد. بری، پس از این دیدار طی گفت‌وگو با روزنامه النهار، درباره حواشی ایجاد شده راجع به سفر لاریجانی از سوی برخی طرف‌های لبنانی نیز گفت: «برادران آرام باشید، ایران کشوری دوست برای لبنان است و با

تیتریک

HEADLINE ONE

حسن روحانی در تحلیل جنگ ۱۲ روزه مطرح کرد:

نوبت استراتژی نوین ملی

▼ صدواوسیمایک ثانیه هم قطع نشد

روحانی با اشاره به اینکه می‌خواستند صدای جمهوری اسلامی را قطع کنند، تاکید کرد: «رابطه مردم با حاکمیت که از طریق صداوسیمای جمهوری اسلامی انجام می‌گیرد، با حملاتی که همان دوشنبه به صداوسیمای کردند، فکر می‌کردند این صدا قطع می‌شود. اینجا تدبیری بود که صداوسیمای جمهوری اسلامی کرد. البته یک تدبیر از زمان جنگ صدام انجام گرفته بود که اگر صداوسیمای زده شده چه اقداماتی شود. تدبیر دیگری هم در سال‌های اخیر انجام گرفت که کار بسیار بزرگی انجام گرفت. یک ثانیه صدا و حتی سیمای قطع نشد. افرادی در صداوسیمای شجاعت بسیار بزرگی از خودشان نشان دادند. غروب دوشنبه که بنا بود روز پیروزی آمریکا و اسرائیل باشد، تبدیل شد به روز شکست آمریکا و اسرائیل.»

▼ چون ناموفق بودند، پیشنهاد آتش‌بس دادند

رئیس جمهور اسبق با اشاره به اینکه تقریباً از روز سه‌شنبه نامیدانه به جنگ ادامه دادند، افزود: «چون می‌دانستند آن دو هدف بزرگ، سرنگونی نظام جمهوری اسلامی و سلطه بر منطقه خاورمیانه هر دو از دست رفته است، فقط از سه‌شنبه به بعد تلاش می‌کردند نوعی ادامه بدهند که با بی‌ابرویی به آتش‌بس نرسند و آن کار را هم طراحی کردند که آمریکا بیاید حمله کند به یک مرکز هسته‌ای ما، با هواپیمای بی-۲ که اخیراً ترامپ گفته ۲۰ سال بود تمرین می‌کردیم در حالی که عمر آنها طولانی نیست و بی-۲ مربوط به سال حدود ۲۰۰۰ و اف-۳۵ هم مربوط به سال ۲۰۰۶-۲۰۰۵ است. آنها حمله کردند اما در عین حال پاسخ‌های جمهوری اسلامی بعد از حمله به فردو، قوی‌تر بود مخصوصاً با موشک‌های سوپرسونیک و فراصوت کار بزرگی انجام دادند. آنها‌نها آنها به اهداف اصلی‌شان نمی‌رسند. البته به‌مرکز هسته‌ای ماصدمه‌زدند که مهم بود. هدف آن‌ها بحث هسته‌ای نبود، هسته‌ای یک پله‌انه بود، بلکه نظام جمهوری اسلامی و کل منطقه برای آنها مهم بود که در هر دو این‌ها ناموفق بودند و ناچار شدند خودشان پیشنهاد آتش‌بس بدهند، تدبیر جمهوری اسلامی هم پذیرش این آتش‌بس بود.»

▼ کارگر وارد دانشمندان صادر نکنیم

روحانی با بیان اینکه دشمن آن دو هدف بزرگ را همچنان در ذهن دارد و دنبال فرصت‌های آینده است، تاکید کرد: «ما باید خودمان را آماده کنیم. از لحاظ انسجام ملی و وحدت ملی روز به‌روز باید این انسجام ملی را قوی‌تر و مستحکم‌تر کنیم، مردم و نظام در کنار هم با نگاه و هدف واحد قرار بگیرند. از طرف دیگر، نیروهای مسلح را تقویت کنیم. تقویت نیروهای مسلح آن‌که من می‌فهمم این است، باید به دانشمندان ایرانی در داخل میدان و فرصت بدهیم، دانشمندانی که خارج از کشور هستند را دعوت کنیم. این جنگ، جنگ تکنولوژیک، فناوری و الکترونیک است. اگر ما بتوانیم یک قدم مهم در این زمینه برداریم و بتوانیم در برابر دشمن موفق و پیروز شویم، در فضای سایبری بتوانیم موفقیت به دست بیاوریم، اقدامات بسیار مهمی را انجام می‌دهیم. ترویم کارگر وارد کنیم، دانشمند صادر کنیم. دانشمند را وارد کنیم. برگردیم به آن نقطه درست. اندیشمندان و دانشمندان ما در یک فرصت چند ماه و چند ساله می‌توانند زی‌روو کنند و ما را به یک نقطه اوج برسانند. این کار دومی است که باید انجام بگیرد.»

▼ تنش و تخاصم را کاهش دهیم

او در سیرار اقدام مهم سوم نیز توضیح داد: «باید رابطه‌مان را با دنیا تقویت کنیم. اگر مذاکره به نفع کشور و منافع ملی و امنیت ملی باشد با هر کس که آماده مذاکره است، حرف بزنیم. حالا اینکه قبلاً نظر به‌یوه، بعداً نظر چیست، نظرات سیاسی در هر لحظه‌ای فرق می‌کند، وابسته به چارچوبی است که مقامات مسئول و مقام معظم رهبری در نظر می‌گیرند و ما باید در آن چارچوب حرکت کنیم. اگر بتوانیم روابط با اروپا، همسایگان و شرق و غرب، حتی تنش با آمریکا را در شرایطی که به نفع منافع ماست، کاهش دهیم، چه اشکالی دارد؟ نه تنها اشکال ندارد بلکه لازم و واجب است. تنش و تخاصم را باید کاهش دهیم. البته حساب اسرائیل جداست، اسرائیل خودش به تنهایی هیچ چیز نیست، اگر آمریکا نخواهد، اسرائیل چیزی نیست.»

▼ باید دستگاه اطلاعاتی ۹۰ میلیونی داشته باشیم

رئیس جمهور اسبق با بیان اینکه ما باید یک دستگاه اطلاعاتی مردم‌پایه درست کنیم که ۹۰ میلیون جمعیت ایران حامی آن باشند، گفت: «دستگاه اطلاعاتی که یک عده‌ای در اتاقی بنشینند، دستگاه اطلاعاتی قوی نیست. آن هم خوب است در حد خودش. دستگاه اطلاعاتی‌ای قدرتمند است که پشتیبان آن ۹۰ میلیون جمعیت باشند. همه به‌آن کمک کنند و خبر و اطلاعات بدهند. آن‌که در سال ۶۰ و ۶۱ ما توانستیم در برابر توطئه‌هایی علیه جمهوری اسلامی موفق باشیم، مردم بودند که به صحنه آمدند. امروز هم مردم باید به صحنه بیایند و با چنین دستگاه اطلاعاتی ما می‌توانیم بسیاری از نقاط ضعیفی که وجود دارد را جبران کنیم.» به گفته روحانی: «برای اینکه خودمان را برای آینده آماده کنیم، درس‌های لازم را بگیریم، نقاط ضعفمان را جبران کنیم، امنیت ملی با شکست مواجه کنیم، دو کار اساسی باید انجام بگیرد: یک کار اساسی ترمیم رابطه حاکمیت با مردم است. رابطه حاکمیت با مردم به این نیست که از مردم تعریف و تشکر کنیم. مردم خواست‌هایی دارند، باید به خواست مردم توجه کنیم. مردم یک چارچوب سیاسی در سیاست داخلی می‌خواهند و بر مبنای نظراتی که ملت و اکثریت دارند افراد کرسی مجلس را تصاحب کنند. آن‌ها بتوانند در صحنه فعال باشند. رای‌ای این کار ما باید اجازه دهیم احزاب قوی تشکیل

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی

روحانی